

تأثیر شرایط عدم اطمینان بر رابطه‌ی محافظه‌کاری و انحراف پیش‌بینی سود

شیوا حسن پور^۱

گروه حسابداری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

مه‌دی عربی^۲

گروه حسابداری، واحد ماهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۱ بهمن ۱۳۹۴؛ تاریخ پذیرش: ۳۰ فروردین ۱۳۹۵)

استانداردهای حسابداری پیش‌بینی سود هر سهم را در گزارشگری مالی الزامی نموده است. هر چه انحراف پیش‌بینی سود توسط مدیریت کمتر باشد، اعتماد سهامداران به سرمایه‌گذاری در شرکت بیشتر می‌شود. پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که رعایت بیشتر محافظه‌کاری در حسابداری منجر به کاهش انحراف پیش‌بینی سود می‌شود. هدف این پژوهش، بررسی تأثیر شرایط عدم اطمینان بر رابطه‌ی محافظه‌کاری و انحراف پیش‌بینی سود هر سهم توسط مدیریت است. برای اندازه‌گیری محافظه‌کاری از مدل باسو (۱۹۹۷) استفاده شده است. انحراف پیش‌بینی سود هر سهم نیز به صورت تفاوت بین اولین سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت و سود واقعی گزارش شده تعریف شده است. شرایط عدم اطمینان در شرکت می‌تواند در برآوردهای مدیریت خلل ایجاد کند. در این پژوهش، اثر عدم اطمینان محیطی با شاخص نوسان سود و طول چرخه‌ی عملیاتی بررسی شده است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، داده‌های مربوط به ۱۶۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان نمونه‌ی آماری طی دوره‌ی زمانی ۱۳۸۱-۱۳۹۱ به روش تحلیل داده‌های ترکیبی (پانل) به کار برده شد. برای برآورد مدل‌های مناسب در داده‌های ترکیبی از آزمون‌های چاو و هاسمن استفاده شد. نتایج پژوهش حاکی از این بوده است که با اعمال بیشتر حسابداری محافظه‌کارانه، انحراف پیش‌بینی سود هر سهم توسط مدیریت کاهش یافته است. افزون بر این، در یک محیط با عدم اطمینان بالا، تأثیر محافظه‌کاری بر انحراف پیش‌بینی سود هر سهم افزایش می‌یابد. با افزایش طول چرخه‌ی عملیاتی نیز، تأثیر محافظه‌کاری بر انحراف پیش‌بینی سود هر سهم افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: محافظه‌کاری، انحراف پیش‌بینی سود، طول چرخه‌ی عملیاتی، عدم اطمینان محیطی.

¹ hassanpour_2005@yahoo.com

² mehdiarabi20@yahoo.com

مقدمه

محافظه‌کاری یکی از خصوصیات کیفی مرتبط با محتوای اطلاعات مالی است. در مفاهیم نظری گزارش‌گری مالی محافظه‌کاری عبارت است از کاربرد درجه‌ای از مراقبت که در اعمال قضاوت برای انجام برآورد در شرایط ابهام مورد نیاز است. به‌گونه‌ای که درآمدها یا دارایی‌ها بیش‌تر از واقع و هزینه‌ها یا بدهی‌ها کم‌تر از واقع ارائه نشود. محافظه‌کاری واکنشی محتاطانه نسبت به ابهام است. اگر ابهام وجود نداشته باشد، نیازی به محافظه‌کاری نیست و هرچه ابهام و ریسک بیش‌تری وجود داشته باشد، نیاز بیش‌تری به محافظه‌کاری وجود دارد [۵]. محافظه‌کاری حسابداری می‌تواند انگیزه‌هایی را برای تصمیمات سرمایه‌گذاری کارا بوجود آورده و نظارت بر تصمیمات سرمایه‌گذاری مدیران را تسهیل نماید [۳].

محافظه‌کاری به طور سنتی با جمله‌ی «هیچ سودی شناسایی نکنید، اما همه‌ی زیان‌ها را شناسایی کنید» بیان شده است [۱۸]. باسو [۱۰] تمایل به تسریع در شناسایی زیان‌ها و به تعویق انداختن شناسایی سودها که توسط بیان شده است.

یکی از اطلاعات مهم و اصلی صورت‌های مالی، سود است که همواره توجه سرمایه‌گذاران و دیگر استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را به خود جلب کرده است. اطلاعات ارائه شده‌ی شرکت، از جمله اطلاعات مربوط به سود، مبتنی بر رویدادهای گذشته است. حال آن‌که استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، نیازمند اطلاعاتی درباره‌ی آینده‌ی شرکت هستند. در واقع پیش‌بینی سود توسط مدیریت، اطلاعاتی در مورد آینده‌ی شرکت فراهم می‌کند [۱۱]. پژوهش‌های قبلی نشان می‌دهند که پیش‌بینی‌های مدیریت، قیمت سهام، نقدینگی بازار سهام و پیش‌بینی تحلیلگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد [۱۳]. این نتایج حاکی از آن است که سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت دارای محتوای اطلاعاتی و حسابداری منجر شود. مرادزاده و همکاران [۸] نیز در فضای ایران نشان دادند که انحراف بالای پیش‌بینی سود توسط مدیریت، محتوای اطلاعاتی سود و اقلام تعهدی را کاهش می‌دهد.

از آن جایی که اقتصاد و محیط عملیاتی شرکت آکنده از ابهام است، معمولاً سودی که مدیران پیش‌بینی می‌کنند با سود واقعی تفاوت دارد. به علاوه، مدیران به منظور افزایش منافع شخصی خود ممکن است در پیش‌بینی سود، جانبدارانه عمل نمایند. پرسشی که در این‌جا مطرح می‌شود این است که آیا ویژگی‌های سیستم حسابداری واحد تجاری نظیر میزان محافظه‌کاری، بر جانب‌داری مدیر در پیش‌بینی سود تأثیر می‌گذارد؟ یافته‌های حاصل از این بحث می‌توانند به درک بیشتر اطلاعات ارائه شده توسط مدیران در هنگام پیش‌بینی سود و ارتباط این پیش‌بینی با محافظه‌کاری یاری رساند [۱ و ۱۹].

واتز (۲۰۰۳) بیان می‌کند که محافظه‌کاری به وسیله ملزم کردن به قابلیت تأیید بیشتر، رفتار فرصت‌طلبانه و جانبدارانه را محدود می‌کند و شناسایی سود را به تأخیر می‌اندازد. از این رو، اگر مدیران در پیش‌بینی سود محافظه‌کاری را نادیده بگیرند، سودهای پیش‌بینی شده، بیشتر از سودهای واقعی

خواهند بود. این موضوع منجر به پیش بینی خوش بینانه‌ی سود توسط مدیر می‌شود و افزایش انحراف پیش‌بینی سود را به همراه خواهد داشت [۱۹].

مجتهد زاده [۷] محافظه کاری را محصول عدم اطمینان و ابهام می‌داند. در شرکت‌هایی با عدم اطمینان بالا، وام دهندگان به منظور کاهش هزینه‌های نمایندگی و جلوگیری از سرمایه‌گذاری‌های غیر بهینه توسط مدیر، خواهان افزایش سطح محافظه کاری می‌باشند. خان و واتز [۱۲] معتقدند که محافظه کاری با افزایش عدم اطمینان شرکت، افزایش می‌یابد. عدم اطمینان شرکت، ابهامی است نسبت به وقوع یک نتیجه در آینده که این تردید از محیط داخلی شرکت نشأت می‌گیرد.

انتظار می‌رود شرکت‌ها با عدم اطمینان بالا، دارای سودهایی آینده باشند که از قبل قابل تایید نیستند. این سودها نسبت به تغییر شرایط بسیار حساس‌اند. همچنین، در مقایسه با شرکت‌های با عدم اطمینان پایین‌تر، بیشتر انتظار می‌رود که با بازدهی نامطلوب از محل سرمایه‌گذاری‌های خود مواجه شوند. لذا، موضوع عدم اطمینان یک تقاضای قراردادی و نظارتی برای به‌کارگیری محافظه کاری ایجاد می‌کند [۱۶].

در این شرایط پیش بینی دقیق سود توسط مدیران دشوار شده و خطا در پیش بینی آن‌ها اجتناب ناپذیر می‌گردد. به علاوه، شرایط عدم اطمینان در شرکت می‌تواند جانبداری آگاهانه‌ی مدیر را در پردازش اطلاعات تشدید نماید. لذا، افزایش عدم اطمینان در شرکت و دشواری پیش بینی، منجر به پیش بینی خوش بینانه‌ی سود توسط مدیر می‌گردد. از این رو، انتظار می‌رود رابطه‌ی بین محافظه کاری و انحراف پیش بینی سود تحت تاثیر دشواری پیش بینی و عدم اطمینان شرکت قرار گیرد [۱۹].

یکی از شاخص‌های عدم اطمینان، طول چرخه‌ی عملیاتی است. چرخه‌ی عملیاتی یک واحد تجاری، معمولاً متوسط فاصله زمانی بین "تحصیل موادی که وارد فرآیند عملیات می‌شود" و "تبدیل نهایی آن-ها به وجه نقد" است. طول این چرخه در شرکت‌های مختلف متفاوت است و به نوع فعالیت آن شرکت بستگی دارد. به عنوان مثال، طول چرخه‌ی عملیاتی شرکت‌های تولیدی از طول چرخه‌ی عملیاتی شرکت‌های بازرگانی بیشتر است. در بین شرکت‌های بازرگانی نیز طول چرخه‌ی عملیاتی در برخی شرکت‌هایی که به خرید و فروش محصولات پر فروش و ضروری می‌پردازند بسیار کوتاه تر است [۱۹].

طول چرخه‌ی عملیاتی در مفاهیم نظری نیز از اهمیت خاصی برخوردار است. تا جایی که در تعریف دارایی‌ها و بدهی‌های جاری و غیر جاری و تفکیک آن‌ها از یکدیگر، این چنین بیان شده که یک سال مالی یا چرخه‌ی عملیاتی هر کدام طولانی‌تر باشد، معیار تفکیک دارایی‌ها و بدهی‌های جاری از غیر جاری قرار گیرد. در این پژوهش بررسی می‌شود که آیا طول چرخه‌ی عملیاتی بر کیفیت سود و پایداری سود موثر است یا خیر؟ این مساله از این بابت دارای اهمیت و قابل بررسی است که طول چرخه‌ی عملیاتی می‌تواند بر زمان‌بندی شناسایی درآمد و سود موثر واقع شود.

شاخص دیگر که منجر به افزایش عدم اطمینان می‌شود، نوسان سود است. نوسان‌پذیری سود یکی از فاکتورهایی است که از عدم اطمینان محیط تجاری نشأت می‌گیرد. نوسان بیش تر با ریسک بالاتر

همراه است و معلول عوامل متعددی است. عوامل اقتصادی و حسابداری از جمله عواملی است که رابطه ی نوسانپذیری و قابلیت پیش بینی سود را تحت تأثیر قرار می‌دهند [۹].

این پژوهش در پی بررسی این موضوع است که آیا در ایران بین انحراف پیش‌بینی سود مدیریت و سطح محافظه کاری ارتباطی وجود دارد؟ آیا مشکلات مدیریت در هنگام پیش بینی و شرایط عدم اطمینان (طول چرخه‌ی عملیاتی و نوسان سود) باعث تقویت این رابطه می‌شود؟

پیشینه‌ی پژوهش

در این بخش، پژوهش‌های داخلی و خارجی که تا کنون در این زمینه انجام شده به شرح زیر است: لی [۱۷] در پژوهشی با عنوان "حسابداری محافظه کارانه و رفتار پیش بینی سود مدیران" دریافت که انتشار اعلامیه‌های پیش‌بینی سود و تکرار آنها متناسب با سطح محافظه کاری افزایش می‌یابد. همچنین، محتوای اطلاعاتی پیش‌بینی‌های مدیریت، به‌طور مثبت به سطح محافظه کاری مربوط است. هوی و همکاران [۱۳] به بررسی رابطه بین محافظه کاری و پیش‌بینی سود توسط مدیریت با بررسی ۲۱۶ شرکت از کشور هنگ‌کنگ در طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۷ پرداختند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد که ارتباط منفی معناداری بین محافظه کاری و دفعات پیش بینی سود مدیران وجود دارد. همچنین، این پژوهش نشان داد که عمل به حسابداری محافظه کارانه از طریق گزارشگری به موقع اخبار نامساعد منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی در بازار و کاهش دعوای حقوقی می‌شود.

وان کیم و همکاران [۱۴] در پژوهش خود به بررسی رابطه‌ی بین محافظه کاری مشروط حسابداری و اخبار منفی آتی با بررسی ۲۹۵ شرکت طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۷ پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از این بوده است که محافظه کاری مشروط حسابداری منجر به کاهش اخبار منفی آتی می‌شود. همچنین، آنان نتیجه گرفتند که بازده سهام در شرکت‌هایی که محافظه کاری بیشتری اعمال می‌کنند منجر به ایجاد اخبار مثبت در بازار می‌شود.

یان سان و وی‌هونگ [۱۹] رابطه‌ی محافظه کاری با انحراف مدیریت در پیش‌بینی سود را با بررسی ۳۳۸ شرکت در طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۹ بررسی کرده، سپس اثر تعدیلی نوسانات سود، مدت چرخه عملیاتی و تامین مالی را بر روی این رابطه سنجیده اند. آنها به این نتیجه رسیدند که اولاً محافظه کاری ارتباط منفی با انحراف پیش بینی سود توسط مدیریت دارد و ثانیاً نوسان‌های بیشتر سود، چرخه عملیاتی طولانی‌تر و انگیزه های فرصت طلبانه مدیر در هنگام تامین مالی، باعث تقویت این رابطه منفی می‌شود.

ساربان‌ها و آشتاب [۴] پژوهشی با موضوع شناسایی عوامل مؤثر بر انحراف پیش‌بینی سود در ۱۴۷ شرکت های جدیدالورود به بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۵ انجام دادند. نتایج حاصل از پژوهش آنان نشان داد که در طی دوره‌ی مطالعه، بین نسبت سودآوری و انحراف پیش بینی سود رابطه‌ی معکوس وجود دارد.

ملکیان و همکاران [۹] به بررسی عوامل مؤثر بر دقت سود پیش بینی شده در ۱۲۴ شرکت بورس تهران طی دوره‌ی زمانی ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ پرداختند. نتایج پژوهش به روش تحلیل داده‌های ترکیبی بیانگر رابطه منفی بین دوره پیش بینی، اهرم مالی و عمر شرکت با دقت پیش بینی است و وجود رابطه بین گزارش حسابرسان با دقت پیش بینی را تأیید کرد.

لطفی و حاجی پور [۵] به بررسی تأثیر محافظه‌کاری بر خطای مدیریت در پیش بینی سود در ۸۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره‌ی ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷ پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که در شرکت‌هایی که حسابداری محافظه کارانه تری دارند، خطای مدیریت در پیش بینی سود کمتر است.

فروغی و عباسی [۶] به بررسی عوامل مؤثر بر اعمال محافظه‌کاری حسابداری در ۹۴ شرکت بورس طی دوره‌ی زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که ضریب همبستگی بین محافظه‌کاری با متغیر عمر شرکت منفی و معنادار است. از سویی دیگر، این ضریب برای متغیرهای طول چرخه‌ی سرمایه‌گذاری و عدم اطمینان خاص شرکت مثبت و معنادار است.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌ی اول: بین سطح محافظه‌کاری و انحراف پیش بینی سود توسط مدیریت ارتباط منفی معناداری وجود دارد.

فرضیه‌ی دوم: طول چرخه‌ی عملیاتی بر رابطه‌ی منفی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش‌بینی سود توسط مدیریت، تأثیر معناداری دارد.

فرضیه‌ی سوم: نوسان سود بر رابطه‌ی منفی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش‌بینی سود توسط مدیریت، تأثیر معناداری دارد.

مدل‌ها و متغیرهای پژوهش

برای آزمون فرضیه اول پژوهش مدل رگرسیون به صورت مدل شماره‌ی (۱) برآورد می‌شود [۱۹]:

$$MFE_{it} = b_0 + b_1 C-Score_{t-1} + b_2 FIN_t + b_3 Horizon + b_4 Return_t + b_5 ROA_{t-1} + b_6 LnSales_{t-1} + b_7 ACCR_{t-1} + \varepsilon \quad (1)$$

که در مدل (۱):

MFE_{it} : انحراف پیش بینی مدیریت در سال t برای شرکت i

$C-Score_{t-1}$: شاخص محافظه‌کاری شرکت برای سال $t-1$

$Horizon_t$: افق پیش بینی که هر چه محدود تر باشد پیش بینی خوش بینانه کمتر صورت

می‌گیرد. (تعداد روزهای تقویمی از زمان پیش بینی مدیریت تا پایان سال t)

$Return_t$: اندازه‌ی بازده سهام برای یک دوره ۹۰ روزه قبل از پیش‌بینی مدیریت (برای کنترل عملکرد شرکت).

ROA_{t-1} : بازده دارایی‌ها برای سال $t-1$ (از طریق نسبت سود خالص به جمع کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود)

$ACCR_{t-1}$: اقلام تعهدی برای سال $t-1$ (از طریق تفاوت بین سود خالص و جریان وجه نقد عملیاتی محاسبه می‌شود)

$LnSales_{t-1}$: لگاریتم طبیعی درآمد فروش شرکت در سال $t-1$

FIN_t : متغیر دو وجهی است که برابر با یک است اگر تامین مالی خارجی شرکت در سال t ، از ۱۰٪ جمع دارایی‌های اول دوره‌ی سال t بزرگتر باشد در غیر این صورت برابر با صفر است.

برای آزمون فرضیه دوم از مدل رگرسیون شماره‌ی (۲) استفاده می‌شود:

$$MFE_{it} = b_0 + b_1 C-Score_{t-1} + b_2 FIN_t + b_3 Horizont + b_4 Return_t + b_5 ROA_{t-1} + b_6 LnSales_{t-1} + b_7 ACCR_{t-1} + b_8 Ope-cycle_{t-1} + b_9 C-Score_{t-1} * Ope-cycle_{t-1} + \varepsilon \quad (2)$$

که در مدل (۲)، $Ope-cycle_{t-1}$: طول چرخه‌ی عملیاتی بوده و بقیه‌ی متغیرها قبلاً تعریف شده‌اند.

برای آزمون فرضیه سوم هم از مدل رگرسیون شماره‌ی (۳) استفاده می‌شود:

$$MFE_{it} = b_0 + b_1 C-Score_{t-1} + b_2 FIN_t + b_3 Horizont + b_4 Return_t + b_5 ROA_{t-1} + b_6 LnSales_{t-1} + b_7 ACCR_{t-1} + b_8 Earn-vol_{t-1} + b_9 C-Score_{t-1} * Earn-vol_{t-1} + \varepsilon \quad (3)$$

که در مدل (۳)، $Earn-vol_{t-1}$: نوسان سود است و بقیه متغیرها قبلاً تعریف شده‌اند.

انحراف پیش بینی سود هر سهم: متغیری است که از تقسیم تفاضل سود هر سهم در سال t و اولین

سود پیش بینی شده توسط مدیر برای سال t بر قیمت هر سهم در پایان سال $t-1$ حاصل می‌شود. در

این رابطه، اولین پیش بینی سود هر سهم سودی است که همزمان با اعلام سود سال قبل انتشار

می‌یابد. از آنجایی که در بورس اوراق بهادار تهران مجامع شرکت‌ها عمدتاً در تیرماه تشکیل می‌گردد و

صورت‌های مالی حسابرسی شده نیز در این تاریخ به عموم عرضه می‌گردد، سودی به عنوان سود پیش

بینی شده در رابطه‌ی مزبور لحاظ گردیده که قبل از پایان تیرماه به عموم ارائه شده باشد. این متغیر از

طریق رابطه‌ی شماره‌ی (۴) اندازه‌گیری می‌شود: (۴)

$$MFE = \frac{\text{سود واقعی هر سهم در سال } t - \text{اولین سود پیش بینی شده توسط مدیریت}}{\text{قیمت سهام شرکت } i \text{ در پایان سال } t-1}$$

محافظه‌کاری: باسو (۱۹۹۷) محافظه‌کاری را گرایش حسابداری به الزام درجه بالاتری از تأییدپذیری

برای شناسایی اخبار خوب در مقایسه با میزان تأیید پذیری لازم برای شناسایی اخبار بد تعریف کرده

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر بر اساس هدف، از نوع کاربردی و بر اساس ماهیت و روش، از نوع همبستگی است. این تحقیق بر اساس طرح تحقیق نیمه تجربی و با استفاده از رویکرد پس رویدادی است. جامعه‌ی آماری در این پژوهش شامل کلیه‌ی شرکت‌هایی است که بین سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۸۱ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده‌اند و عضویت خود را در این دوره حفظ کرده‌اند. روش انتخاب نمونه در این پژوهش روش حذف سیستماتیک است. به این ترتیب که از بین کلیه‌ی شرکت‌های پذیرفته شده، آن‌هایی که واجد هر یک از شرایط زیر نبوده‌اند، حذف شده و در نهایت تمامی شرکت‌های باقیمانده جهت انجام آزمون انتخاب شدند.

شرکت‌ها باید اطلاعات کامل را برای همه‌ی صورت‌های مالی مانند ترازنامه، صورت سود و زیان و صورت گردش وجوه نقد دارا باشند. سال مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفند ماه باشد. شرکت‌ها باید طی دوره‌ی زمانی پژوهش در بورس اوراق بهادار فعالیت داشته باشند. طی دوره‌ی زمانی پژوهش تغییر سال مالی نداده باشند. شرکت‌ها از نوع سرمایه‌گذاری یا واسطه‌گری مالی نباشند.

در پژوهش حاضر با توجه به محدودیت‌های ذکر شده، ۱۶۲ شرکت (از صنایع مختلف) مورد استفاده بوده‌اند. برای اندازه‌گیری متغیرها و آزمون فرضیه‌های پژوهش داده‌های شرکت‌های نمونه طی دوره زمانی ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۱ گردآوری و استفاده شده است. اما، به دلیل نوع متغیرها و روش عملیاتی کردن آن‌ها در هر سال از اطلاعات و داده‌های چند سال قبل استفاده می‌شود. به عنوان مثال، برای اندازه‌گیری نوسان سود به داده‌های پنج سال قبل نیاز است (در سال ۱۳۸۶ از داده‌های سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۶ استفاده شده است). بنابراین، در این پژوهش، عملاً تعداد مشاهده‌های هر مقطع ۱۶۲ مشاهده (شرکت) و شامل دوره‌ی زمانی ۶ ساله ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ است.

برای گردآوری داده‌های مورد نظر از سایت سازمان بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها به کمک نرم‌افزار آماری Eviews 8 انجام شده است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون مدل رگرسیون چند متغیره با تکیه به رویکرد ترکیبی داده‌ها استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

آماره‌های توصیفی

آماره‌های توصیفی پژوهش در جدول شماره‌ی (۱) ارائه شده است. مقادیر مذکور شمایی کلی از وضعیت توزیع داده‌های پژوهش ارائه می‌کنند. در خصوص متغیر وابسته یعنی انحراف پیش بینی سود مدیریت (MFE) مشاهده می‌شود که میانگین آن ۰.۰۹۴ می‌باشد که این نشان می‌دهد و اکثر داده‌های مربوط به این متغیر حول این مقدار قرار دارند. میان‌ه‌ی این متغیر ۰.۰۹۱ بوده و بیان می‌دارد که حدود نیمی از داده‌های این متغیر بیشتر از این مقدار و نیمی دیگر کمتر از این مقدار بوده‌اند. نزدیک

بودن این دو آماره حاکی از نرمال بودن داده‌های این متغیر است. انحراف معیار نیز که ۰.۲۱۶ به دست آمده نشان می‌دهد که نوسان داده‌ها حول میانگین به میزان ۲۱ صدم بوده است. بقیه‌ی متغیرها نیز به همین صورت قابل تفسیر هستند.

جدول (۱): آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
MFE_{First}	-۰.۰۹۴۱	-۰.۰۹۱۷	۰.۹۲۷۸	-۰.۱۲۰۸	۰.۲۱۶۷
MFE_{Last}	-۰.۰۷۱۶	-۰.۰۶۲۸	۰.۷۸۳۷	-۰.۱۶۲۵	۰.۱۳۴۹
$C-Score_{t-1}$	۰.۱۴۵۲	۰.۱۲۸۷	۰.۶۲۵۴	-۰.۲۲۶۹	۰.۱۷۲۶
FIN_t	۰.۸۶۷۳	۰.۲۶۵۳	۱.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰	۰.۱۶۸۸
$Horizon_t$	۷۹.۳۲۴۸	۸۲.۸۹۹۱	۱۵۶.۰۰۰۰	۳۹.۰۰۰۰	۲۴.۵۶۶۲
$Return_t$	۰.۰۴۹۱	۰.۰۴۲۶	۰.۶۱۲۹	-۰.۳۲۶۶	۰.۰۲۹۸
ROA_{t-1}	۰.۳۲۱۸	۰.۲۸۰۹	۰.۷۸۳۹	-۰.۴۲۵۸	۰.۲۲۳۸
$LnSales_{t-1}$	۵.۴۱۳۹	۵.۳۶۷۳	۷.۶۸۹۴	۳.۰۸۶۶	۱.۲۶۸۳
$ACCR_{t-1}$	-۰.۱۱۹۶	-۰.۱۲۸۲	۰.۴۳۴۸	-۰.۶۸۳۱	۰.۲۱۳۴
$Ope-Cycle_{t-1}$	۳.۶۸۷۳	۲.۹۱۷۲	۲۴.۴۲۷۸	۰.۰۶۱۴	۰.۸۹۹۴
$Earn-Vol_{t-1}$	۸.۲۹۹۴	۶.۸۹۲۷	۱۷.۴۲۲۸	۳.۴۱۲۵	۱.۶۲۵۸

منبع: یافته‌های پژوهشگر

آزمون تشخیص مدل مناسب در داده‌های ترکیبی

رابطه‌ی متغیرهای مستقل و وابسته‌ی پژوهش از یک سو، در میان ۱۶۲ شرکت مختلف و از سوی دیگر، در دوره‌ی زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ آزمون می‌شوند. لذا، در تحلیل داده‌های ترکیبی به طور کلی از ۹۷۲ مشاهده (سال- شرکت) استفاده شده است. برای بررسی نوع آزمون مدل در مقاطع و دوره‌های زمانی مختلف داده‌های ترکیبی، از آزمون F لیمر (چاو) و هاسمن استفاده شده است. نتایج آزمون چاو در جدول شماره‌ی (۲) ارائه شده است.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، نتایج آزمون چاو در همه‌ی مدل‌های پژوهش، فرض صفر این آزمون مبنی بر مشابه بودن عرض از مبدا در تمام دوره‌ها را تایید کرده و فرض یک رد شده است (زیرا p-value مربوط به مدل بیش از ۰.۰۵ بوده است). لذا، روش تخمین داده‌های تلفیقی (pooled data) برای برآورد مدل‌های این پژوهش گزینه‌ی مناسب‌تری است. طبق این روش، تمامی داده‌ها با یکدیگر ترکیب شده و به وسیله‌ی رگرسیون حداقل مربعات معمولی^۱ تخمین زده می‌شود.

^۱ - Ordinary Least Square Regressions (OLS)

جدول (۲): نتایج آزمون انتخاب مدل مناسب در داده‌های ترکیبی

مدل مورد آزمون	آماره‌ی آزمون چاو	p-value	نتیجه آزمون
مدل (۱)	۲/۴۴۹۸	۰/۲۹۰۷	مدل تلفیق داده‌ها
مدل (۲)	۰/۶۵۲۸	۰/۴۹۸۰	مدل تلفیق داده‌ها
مدل (۳)	۱/۲۲۶۴	۰/۲۷۹۴	مدل تلفیق داده‌ها

منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی اول

فرضیه‌ی اول پژوهش به بررسی رابطه‌ی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش بینی سود مدیریت می‌پردازد. نتایج آزمون معناداری مدل (۱) و بررسی ضرایب متغیرهای مستقل به روش پول دیتا برای سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ در جدول شماره‌ی (۳) قابل مشاهده است. آماره‌ی F ، با سطح اطمینان ۹۹٪ معنی‌دار است. بنابراین، نتیجه می‌شود که مدل پژوهش در کل معنی‌دار بوده و متغیرهای مستقل و کنترلی توانایی توضیح متغیر وابسته‌ی مدل را دارند. علاوه بر این، ضریب تعیین تعدیل شده‌ی حاصل از آزمون مدل، ۰.۳۸۵۴ بوده است. این رقم نشان می‌دهد که حدوداً ۳۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی انحراف پیش بینی سود مدیریت ناشی از تغییرات متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل بوده و ۶۲ درصد دیگر تغییرات آن ناشی از سایر عوامل بوده که برای محقق ناشناس است.

برای بررسی خود همبستگی باقی‌مانده‌های مدل رگرسیون از آزمون دوربین واتسون استفاده شده است. میزان مطلوب آن برای عدم وجود خود همبستگی ۲ می‌باشد. اگر مقدار این آماره بین ۱.۵ تا ۲.۵ باشد، خود همبستگی در مقادیر انحراف مدل رد می‌شود. آماره‌ی آزمون دوربین واتسون مدل رگرسیون اول ۱.۷۷۸۲ می‌باشد. با توجه به میزان آماره‌ی دوربین واتسون حاصل شده، وجود خود همبستگی در مقادیر انحراف مدل رد می‌شود.

به منظور بررسی تایید یا رد فرضیه‌ی اول باید به معنادار بودن ضریب b_1 در مدل پژوهش توجه نمود. با توجه به نتایج جدول (۳) آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل $C-Scoret-1$ و سطح معناداری آن (p-value) به ترتیب -۶.۲۱۰۷ و ۰.۰۰۰۰ بوده است. نظر به این که سطح خطای حاصل شده از $۰/۰۱$ کمتر بوده است، بنابراین در مورد این متغیر می‌توان چنین نتیجه گرفت که شاخص محافظه‌کاری با سطح انحراف ۱٪ با متغیر وابسته در مدل، ارتباط معناداری داشته است. به علاوه، ضریب متغیر مزبور (b_1) منفی می‌باشد. در نتیجه، نوع رابطه‌ی بین محافظه‌کاری و سطح انحراف پیش بینی سود مدیریت رابطه‌ای معکوس است. به بیان دیگر، با افزایش سطح اعمال محافظه‌کاری در حسابداری شرکت‌های عضو نمونه، میزان انحراف حاصل از پیش بینی سود توسط مدیریت شرکت‌های مزبور کاهش یافته است.

جدول (۳): نتایج آزمون مدل فرضیه‌ی اول (۱)

شرح	پارامتر	ضریب	t-static	p-value
ضریب ثابت	b_0	-۰.۰۴۶۳	-۴.۴۲۶۸	۰.۰۱۶۳
$C-Score_{t-1}$	b_1	-۰.۲۲۶۴	-۶.۲۱۰۷	۰.۰۰۰۰
FIN_t	b_2	۰.۴۲۳۶	۳.۶۲۵۳	۰.۰۲۸۶
Horizon _t	b_3	-۰.۰۰۴۴	-۱.۷۸۸۴	۰.۰۸۳۷
Return _t	b_4	۰.۰۶۸۷	۴.۶۶۲۷	۰.۰۰۲۱
ROA _{t-1}	b_5	۱.۰۶۲۴	۳.۲۶۶۹	۰.۰۱۷۵
LnSales _{t-1}	b_6	۰.۰۰۰۴	۴.۸۳۴۲	۰.۰۰۰۰
ACCR _{t-1}	b_7	-۰.۲۱۶۹	-۶.۸۲۴۳	۰.۰۰۰۰
Adjusted R ²			۰.۳۸۵۴	
F-static (p-value)			(۰.۰۰۰۰)۶.۸۳۹۷	
D-W			۱.۷۷۸۲	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج آزمون فرضیه‌ی دوم

فرضیه‌ی دوم پژوهش به بررسی تاثیر طول چرخه عملیاتی بر رابطه‌ی بین محافظه کاری و انحراف پیش بینی سود مدیریت می‌پردازد. نتایج آزمون معناداری مدل (۲) و بررسی ضرایب متغیرهای مستقل برای سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ در جدول (۴) قابل مشاهده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، آماره‌ی F با سطح اطمینان ۹۹٪ معنی‌دار است. بنابراین، نتیجه می‌شود که مدل پژوهش در کل معنی‌دار بوده و متغیرهای مستقل و کنترلی توانایی توضیح متغیر وابسته‌ی مدل را دارند. علاوه بر این، ضریب تعیین تعدیل شده‌ی حاصل از آزمون مدل ۰.۲۷۹۶ بوده است. این رقم نشان می‌دهد که حدوداً ۲۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی انحراف پیش بینی سود مدیریت ناشی از تغییرات متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل بوده و ۷۲ درصد دیگر تغییرات آن ناشی از سایر عوامل است.

جدول (۴): نتایج آزمون مدل فرضیه‌ی دوم (۲)

شرح	پارامتر	ضریب	t-static	p-value
ضریب ثابت	b_0	-۰.۰۳۸۹	-۴.۶۴۵۸	۰.۰۰۷۸
$C-Score_{t-1}$	b_1	-۰.۱۹۸۶	-۵.۸۸۲۶	۰.۰۰۰۴
FIN_t	b_2	۰.۱۸۲۹	۴.۱۹۰۲	۰.۰۱۸۲

شرح	پارامتر	ضریب	t-static	p-value
Horizon _t	b ₃	-۰.۰۰۰۰۲	-۲.۰۸۳۹	۰.۰۷۹۲
Return _t	b ₄	۰.۰۰۰۰۸	۰.۹۸۰۱	۰.۳۸۷۷
ROA _{t-1}	b ₅	-۰.۳۲۴۴	-۸.۲۹۸۳	۰.۰۰۰۰۰
LnSales _{t-1}	b ₆	-۰.۰۲۸۳	-۴.۶۴۷۶	۰.۰۰۰۰۴
ACCR _{t-1}	b ₇	۰.۰۹۲۹	۳.۷۳۸۳	۰.۰۳۸۸
Ope-cycle _{t-1}	b ₈	-۰.۰۲۸۸	-۴.۱۰۰۲	۰.۰۰۰۷۳
C-Score _{t-1} *Ope-cycle _{t-1}	b ₉	-۰.۰۸۹۳	-۴.۷۸۰۱	۰.۰۰۰۰۰
Adjusted R ²			۰.۲۷۹۶	
F-static (p-value)			(۰.۰۰۰) ۵.۳۰۹۲	
D-W			۱.۹۸۸۵	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

آماره‌ی آزمون دوربین واتسون مدل رگرسیون دوم که در جدول شماره‌ی (۴) قابل مشاهده است، ۱.۹۸۸۵ می‌باشد. با توجه به میزان آماره‌ی دوربین واتسون حاصل شده، وجود خود همبستگی در مقادیر خطای مدل رد می‌شود. در وحله‌ی اول، آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل $C-Score_{t-1}$ و سطح معناداری آن (p-value) به ترتیب -۵.۸۸۲۶ و ۰.۰۰۰۰۴ بوده است. لذا، می‌توان چنین نتیجه گرفت که شاخص محافظه‌کاری به ترتیب با سطح خطای ۱٪ با متغیر وابسته در مدل، ارتباط معناداری داشته و این موضوع نتایج پیشین در مدل (۱) را تایید می‌کند. آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل $C-Score_{t-1} * Ope-cycle_{t-1}$ و سطح معناداری آن (p-value) به ترتیب -۴.۷۸۰۱ و ۰.۰۰۰۰۰ بوده است. این اعداد نشان می‌دهد که ضریب متغیر مزبور با سطح اطمینان ۹۹٪ از لحاظ آماری معنادار بوده و علامت ضریب متغیر نیز منفی است. بنابراین، از تخمین مدل (۲) می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه‌ی دوم پژوهش با سطح اطمینان ۹۹٪ رد نمی‌شود. به بیان دیگر، با افزایش طول چرخه‌ی عملیاتی در شرکت‌های مورد آزمون و دشوار شدن شرایط پیش بینی، اعمال محافظه‌کاری حسابداری منجر به کاهش خطا در پیش بینی سود توسط مدیریت شده است.

نتایج آزمون فرضیه‌ی سوم

فرضیه‌ی سوم پژوهش به بررسی تاثیر نوسان سود بر رابطه‌ی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش بینی سود مدیریت می‌پردازد. نتایج آزمون معناداری مدل (۳) و بررسی ضرایب متغیرهای مستقل برای سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ در جدول (۵) قابل مشاهده است. آماره‌ی F فیشر با سطح اطمینان ۹۹٪ معنی‌دار است. ضریب تعیین تعدیل شده‌ی حاصل از آزمون مدل سوم ۰.۲۷ و آماره‌ی دوربین واتسن ۱.۹۸ بوده است. آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل $C-Score_{t-1}$ و سطح معناداری آن (p-

value) به ترتیب ۰.۰۰۰۰ و ۰.۰۰۰۰۲۸ می‌باشد. لذا، می‌توان چنین نتیجه گرفت که شاخص محافظه-کاری با سطح خطای ۱٪ با متغیر وابسته در مدل، ارتباط معناداری داشته و این موضوع نتایج پیشین در مدل (۱) را تایید می‌کند.

جدول (۵): نتایج آزمون مدل فرضیه‌ی سوم (۳)

شرح	پارامتر	ضریب	t-static	p-value
ضریب ثابت	b_0	۰.۰۰۵۴	۴.۶۴۳۴	۰.۰۰۲۳
$C-Score_{t-1}$	b_1	-۰.۱۲۸۶	-۶.۰۰۲۸	۰.۰۰۰۰
FIN_t	b_2	۰.۰۰۸۷	۳.۸۹۹۴	۰.۱۲۶۴
Horizont	b_3	-۰.۰۴۳۵	-۲.۲۴۳۶	۰.۱۱۲۵
Return _t	b_4	۰.۳۴۳۴	۴.۷۹۰۴	۰.۰۰۰۰
ROA _{t-1}	b_5	۰.۲۱۲۶	۴.۰۸۹۴	۰.۰۰۰۰
LnSales _{t-1}	b_6	۰.۰۰۴۶	۴.۲۴۴۶	۰.۰۲۴۳
ACCR _{t-1}	b_7	-۰.۰۹۳۶	-۳.۷۷۵۸	۰.۰۷۸۵
Earn-vol _{t-1}	b_8	-۰.۰۳۲۷	-۵.۲۲۳۱	۰.۰۰۰۸
$C-Score_{t-1} * Earn-vol_{t-1}$	b_9	-۰.۴۴۳۷	-۶.۲۰۹۹	۰.۰۰۰۰
Adjusted R ²			۰.۴۲۳۷	
F-static (p-value)			(۰.۰۰۰) ۸.۱۰۹۹	
D-W			۲.۲۵۴۸	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

به منظور تایید یا رد فرضیه‌ی سوم باید به معنادار بودن ضریب b_9 در مدل (۳) توجه نمود. با توجه به نتایج حاصل از تخمین مدل، آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل $C-Score_{t-1} * Earn-vol_{t-1}$ و سطح معناداری آن (p-value) به ترتیب ۰.۰۰۰۰ و ۰.۰۰۰۰۲۸ بوده است. این اعداد نشان می‌دهد که ضریب متغیر مزبور با سطح اطمینان ۹۹٪ از لحاظ آماری معنادار بوده و علامت ضریب متغیر نیز منفی است. بنابراین، از تخمین مدل (۳) می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه‌ی سوم پژوهش با سطح اطمینان ۹۹٪ رد نمی‌شود. به بیان دیگر، با افزایش نوسان سود در شرکت‌های مورد آزمون و دشوار شدن شرایط پیش‌بینی، اعمال محافظه‌کاری حسابداری منجر به کاهش خطا در پیش‌بینی سود توسط مدیریت شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج برآورد مدل رگرسیون اول پژوهش نشان می‌دهد که ضریب متغیر مستقل مورد نظر در مدل اول یعنی محافظه‌کاری معنادار بوده و رابطه‌ی منفی و معکوسی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش‌بینی سود مدیریت وجود دارد. به بیان دیگر، یافته‌های پژوهش بیانگر تایید این فرضیه بوده است. در نتیجه،

می‌توان ادعا نمود که بین محافظه‌کاری و انحراف پیش بینی سود توسط مدیریت در بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه‌ی منفی معناداری وجود دارد. معمولاً سودی که مدیران پیش بینی می‌کنند با سود واقعی تفاوت دارد. به علاوه مدیران به منظور افزایش منافع شخصی خود ممکن است در پیش بینی سود، جانبدارانه عمل نمایند. از سوی دیگر، اعمال محافظه‌کاری در حسابداری و در زمان وجود عدم اطمینان و ابهام می‌تواند منجر به استفاده از روش‌هایی شود که دارای‌ها و سودها را به شکل واقعی‌تری نشان دهد. لذا، انتظار بر این است که اعمال محافظه‌کاری در حسابداری و گزارشگری مالی، منجر به کاهش میزان انحراف پیش بینی سود توسط مدیریت شود. یافته‌های حاصل از فرضیه‌ی اول با نتایج پژوهش‌های هوی و همکاران [۱۳]، لی [۱۷] و یان‌سان و وی هونگ زو [۱۹] همخوانی دارد.

نتایج برآورد مدل رگرسیون دوم پژوهش نشان می‌دهد که ضریب متغیر مستقل مورد نظر معنادار بوده و طول چرخه‌ی عملیاتی، رابطه‌ی منفی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش بینی سود مدیریت را تشدید می‌کند. به بیان دیگر، یافته‌های پژوهش بیانگر تایید فرضیه‌ی دوم بوده است. در نتیجه می‌توان ادعا نمود که در شرکت‌های مورد مطالعه طول چرخه‌ی عملیاتی بر رابطه‌ی منفی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش‌بینی سود توسط مدیریت تاثیر معناداری دارد.

نتایج برآورد مدل رگرسیون سوم پژوهش نشان می‌دهد که ضریب متغیر مستقل مورد نظر معنادار بوده و نوسان سود، رابطه‌ی منفی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش بینی سود مدیریت را تشدید می‌کند. به بیان دیگر، یافته‌های پژوهش بیانگر تایید فرضیه‌ی سوم بوده است. در نتیجه می‌توان ادعا نمود که در شرکت‌های مورد مطالعه نوسان سود بر رابطه‌ی منفی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش‌بینی سود توسط مدیریت تاثیر معناداری دارد.

برای توضیح نتایج فرضیه‌های دوم و سوم باید اظهار کرد که پیش‌بینی سود توسط مدیر منعکس کننده باورهای وی درباره‌ی چشم انداز آتی شرکت است و با افزایش عدم اطمینان، مدیران قادر به ارزیابی درست از دورنمای تجاری شرکت نیستند. در این شرایط، پیش بینی دقیق سود توسط مدیران دشوار می‌شود و خطا در پیش بینی آنها اجتناب ناپذیر می‌گردد. لذا، افزایش عدم اطمینان شرکت و دشواری پیش بینی، منجر به پیش بینی خوش بینانه‌ی سود توسط مدیر می‌شود. لذا، شرکت‌هایی که با شرایط عدم اطمینان محیطی و دشواری در پیش بینی سودهای آتی روبرو هستند، انحراف بیشتری در پیش بینی سودهای آتی دارند. از این رو، رابطه‌ی بین محافظه‌کاری و انحراف پیش بینی سود تحت تاثیر دشواری پیش بینی و عدم اطمینان شرکت قرار می‌گیرد. یان‌سان و وی‌هونگ زو [۱۹] نیز در این

تأثیر شرایط عدم اطمینان...

۱۰۹.

خصوص به این نتیجه دست یافتند که اعمال حسابداری محافظه کارانه، منجر به شدت ارتباط منفی بین محافظه کاری و انحراف پیش بینی سود می شود.

فهرست منابع

۱. احمد خان بیگی، مصطفی، (۱۳۸۸)، "رابطه محافظه‌کاری و به موقع بودن سود حسابداری با اندازه شرکت و اندازه موسسه حسابرسی"، **پایان نامه کارشناسی ارشد**، علامه طباطبایی، تهران.
۲. حافظ نیا، محمد رضا، (۱۳۸۹)، **مقدمه‌ای بر روش پژوهش در علوم انسانی**. انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، چاپ هفدهم.
۳. خانی، عبدالله و رجبی، رضا، (۱۳۹۳)، "بررسی تاثیر محافظه‌کاری حسابداری بر رابطه وجه نقد نگهداری شده و بازده غیرعادی شرکتها در بورس اوراق بهادار تهران"، **فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۱۱: صص ۴۱-۳۰.
۴. ساریان‌ها، محمدرضا و آشتاب، علی، (۱۳۸۷)، "شناسایی عوامل موثر بر انحراف پیش بینی سود شرکت های جدیدالورود به بورس اوراق بهادار تهران"، **پژوهشنامه علوم اقتصادی**. شماره ۲۸: صص ۷۱-۵۶.
۵. لطفی، احمد و حاجیبور، میثم، (۱۳۸۹)، "تأثیر محافظه‌کاری بر خطای مدیریت در پیش بینی سود"، **مجله حسابداری مدیریت**، شماره ۴: صص ۴۸-۲۶.
۶. فروغی، داریوش و عباسی، جواد، (۱۳۹۰)، "بررسی عوامل موثر بر اعمال محافظه‌کاری"، **فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری مالی**، سال ۱، شماره ۱: صص ۵۳-۳۶.
۷. مجتهد زاده، ویدا، (۱۳۸۰)، "محافظه‌کاری"، **مجله حسابداری**، شماره ۱۵۴، صص ۲۲-۲۴.
۸. مرادزاده، مهدی، علیپور، زهرا و نظری، هماد، (۱۳۹۲)، "بررسی خطای پیش بینی سود مدیریت و محتوای اطلاعاتی اقلام تعهدی در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران"، **فصلنامه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت**. شماره ۷: صص ۳۱-۱۵.
۹. ملکیان، اسفندیار. احمدپور، احمد، رحمانی‌نصرآبادی، محمد و دربانی، عباسعلی، (۱۳۸۹)، "عوامل موثر بر دقت سود پیش‌بینی شده توسط شرکت‌ها شواهدی از بازار بورس و اوراق بهادار تهران"، **حسابداری و حسابرسی**، دوره ۷، شماره ۶۱، صص ۲۳-۳۸.
10. Basu S, (1997), "The Conservatism Principle and The Asymmetric Timeliness Earnings", **Journal of Accounting & Economics**, No 24: pp 3-37.
11. Badrinath, S. G., D., Gay, and Kale, J. D, (1989), "Patterns of Institutional Investment, Prudence and the "Managerial Safety Net" Hypothesis", **Journal of Risk and Insurance**. No 56: pp 605-629.
12. Dixit, A., Pindyck, R, (1994), "Investment under uncertainty", **Journal of Review of Financial Economics**, No 14 , pp 255-279.
13. Hui, K., Matsunaga, S., Morse, D, (2009), "The impact of conservatism on management earnings forecasts", **Journal of Accounting and Economics**, No 47: pp 192-2
14. Hwan Kim, Bong, Pevzner Mikhail, (2010), "Conditional accounting conservatism and future negative surprises: An empirical investigation". **Journal of Account. Public Policy** No 29: pp 311-329.

15. Khan, M., Watts, R, (2009), "Estimation and empirical properties of a firm-year measure of accounting conservatism", **Journal of Accounting and Economics**, No 48: pp 132–155.
16. Klein A. and C .Marquardt, (2006), "Fundamentals of Accounting Losses". **The Accounting Review**, No 8: pp 179-201.
17. Li, X, (2010). "Accounting Conservatism and the Cost of Capital: International Analysis", Working paper, London Business School.
18. Watts R. L, (2003), "Conservatism in Accounting, Part I: Explanations and Implications", **Accounting Horizons**, No 17: pp 207-221.
19. Yan Sun a and Weihong X, (2012), "The role of accounting conservatism in management forecast bias", **Journal of Contemporary Accounting & Economics**, No 32: pp 64–77.

The Effect of Uncertainty Conditions on the Relationship between Conservatism and Errors of Earnings Forecast

Shiva Hassan pour¹

Department Of Accounting, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

Mehdi Arabi² ©

Department Of Accounting, Mahshahr Branch, Islamic Azad University, Mahshahr, Iran.

(Received: 31 January 2016; Accepted: 18 April 2017)

Accounting standards have required the Forecast of earnings per share in financial reporting. The deviation is less earnings forecasts by management; investors' confidence to invest in the company becomes greater. Previous research has shown that compliance with the more conservative accounting lead to reduced errors of the earnings forecasts. The purpose of this research is the effect of uncertainty conditions on the relationship between conservatism and errors of earnings per share forecast by management. We used Basu (1997) model for measurement of conservatism. Errors of Earnings per share forecast be defined as the difference between earnings forecast by management and reported actual earnings. The uncertainty conditions in firm can caused the damage in the management forecasts. In this research, the effect of environmental uncertainty is investigated by earnings volatility and operating cycle. To test the hypothesis, we used data on 162 companies listed in Tehran Stock Exchange during the period 1391-1381 as the sample by Panel Data. We selected Suitable models in Panel Data by Chow and Husman tests. The results of the study indicate that the conservatism and earnings forecast error by management, there is a significant negative relationship. Furthermore, the impact of conservatism on earnings per share forecast errors; in an environment of high uncertainty have increased. By increasing the operating cycle, the impact of conservatism on earnings per share forecast error has increased.

Keywords: Conservatism, Errors of Earnings per Share Forecast, Operating Cycle, Environmental Uncertainty

---

¹ hassanpour_2005@yahoo.com

² mehdiarabi20@yahoo.com ©(Corresponding Author)